

Week 7 rechtseconomie

HC 13, 19-03-2018, Economische analyse van regulering

Public interest benadering:

Het kan bij een economische analyse zowel om een publieke als een private regulering gaan. **Regulering** kan worden gezien als een correctie voor marktfalen. Dit noem je de **public interest benadering**. We kennen verschillende soorten marktfalen, namelijk externe effecten, informatiegebreken, onvolledige mededinging (monopolie) en collectieve goederen.

- *Externe effecten:* we hebben niet altijd regulering nodig als het gaat om externe effecten. Als we weten hoe hoog een extern effect is, kunnen we een belasting of subsidie invoeren. De milieuvervuiler betaalt op deze manier een deel van de schade die hij veroorzaakt. Ook kan het Coase-theorema een rol spelen. Men kan onderhandelen en zelf de marktproblemen oplossen als de transactiekosten laag zijn. In deze twee gevallen is er nog geen regulering nodig. In veel gevallen zijn de transactiekosten hoog. Dan hebben we dus wel regulering nodig. Deze regulering kan ook worden ingesteld door aansprakelijkheidsregels of via 'market based instruments'.
- *Collectieve goederen:* collectieve goederen worden gekarakteriseerd door non-exclusiviteit en non-relativiteit. Vaak is het feit gerelateerd aan de externe effecten. We kunnen gaan subsidiëren maar vaak hebben we meer geld nodig. Dan is belastingheffing een betere oplossing. In speciale gevallen wordt er gekozen voor intellectuele eigendomsrechten. Er wordt dan gebruik gemaakt van kennis van marktaanbieders en de overheid.
- *Onvolledige mededinging:* binnen de markt kennen we veel vormen van mededingingsbeleid: kartels, misbruik, economische marktpositie, concentratie, staatssteun. Regulering kan bij onvolledige mededinging door middel van natuurlijke monopolies.
- *Informatiegebreken:* wanneer er geen regulering is, krijg je informatieafstand als cliënt. We kunnen hiervan twee gevolgen noemen: moreel risico (de verzekerde gaat zich onzorgvuldiger gedragen omdat hij weet dat het door de verzekeraar wordt vergoed. Één partij heeft dus ten opzichte van de ene partij meer informatie en maakt hier misbruik van) en adverse selectie (je kunt alleen selecteren op prijs. Er komt een natuurlijke selectie van de markt waardoor de prijzen omlaaggaan ten opzichte van de kwaliteit). In markten voor producten of diensten kan regulering van informatie via verplichte openbaarmaking. Bijvoorbeeld de producent moet verplicht vertellen wat er in een product zit. Als informatievoorziening niet volledig is, moeten we mogelijk sommige producenten uitsluiten van de markt. Deze krijgen dan geen vergunning, dit noem je licensing. Certificating/keurmerken laten de keuze over aan de consument: koop ik het duurdere of het goedkopere product, koop ik een goed of slecht product. Licensing kan leiden tot een te hoge prijs. De prijs kan teveel stijgen waardoor de consument de producten niet meer kan kopen, die gemaakt zijn door producenten met een vergunning, waardoor het aanbod kleiner wordt en hij een product koopt die minder goed is. Keurmerken kunnen ook dit effect tot gevolg hebben. Stel dat iedereen een bepaald milieukeurmerk wil hebben, dan leidt dit tot een prijsopdrijvend effect. Het hangt er dus eigenlijk vanaf hoe heterogeen of homogeen de voorkeuren van mensen zijn met betrekking tot een bepaald product. Wat voor vorm van regulering willen wij in onze markt hebben? Heterogeniteit van consumentenvoorkeuren is een belangrijk criterium in het maken de keuze tussen certificating en licensing.

Private interest benadering:

Er zijn verschillende theorieën die onder de **private interest benadering** vallen. Veel van deze theorieën hebben te maken met belangengroepen. Bij belangengroepen kun je denken aan milieugroepen, werknemers/werkgevers, bedrijfsleven, industrie. De economische reguleringstheorie is

ontstaan in Chicago. Het heeft betrekking op vragen zoals: Hoe maken politici beslissingen en hoe handelen stemmers bij verkiezingen of hoe gaan bepaalde groepen het proces van regulering beïnvloeden, dit noem je public choice. We kunnen nog een stapje verder gaan, dan komen we bij de Tolbooth-theorie. Groepen die lage transactiekosten hebben, een duidelijk doel hebben, goed georganiseerd zijn en dicht betrokken zijn bij het productieproces hebben meer succes. De belangen zijn homogeen, dus ze kunnen er makkelijker over lobbyen. Wanneer er sprake is van lage transactiekosten met hoge informatiekosten en de kiezer heeft dit niet door, dan zal er een succesvol resultaat behaald kunnen worden.

De **economische regulering theorie**, ofwel de Chicago benadering, heeft als startpunt: voor regulering is er een markt. In 1971 werd deze theorie bedacht. Het had vooral betrekking op de industrie. Veel regulering in de VS had betrekking op het belang behartigen van de industrie en niet van de consument, er was daarom meer behoefte aan regulering. Soms wil men juist minder regulering en wil men daarvoor pleiten. Als er dan nog regulering komt, geldt dit niet voor mensen die al actief zijn op de markt, alleen voor de nieuwkomers. Ook werd er naar andere belangengroepen dan de industrie onderzoek gedaan. Als er meer belangengroepen bij de regulering betrokken zijn, dan is er niet meer behoefte aan regulering op het gebied van industrie. Sommige van deze belangengroepen bestaan nog niet eens, maar mogelijk ontstaan deze als er een milieuramp is. **Shadow interest groups** zijn belangengroepen die er nu dus nog niet zijn, maar later kunnen ontstaan. Je moet hier als reguleerder daarom wel rekening mee houden.

Public choice houdt in dat je ook naar het gedrag van politici zelf moet kijken. Het gevolg hiervan is **rent seeking**. Men gaat op zoek naar winst als gevolg van lobbyend gedrag. De **Tolbooth-theorie** houdt in dat bestuurders zelf monopolisten zijn en dit gegeven gaan misbruiken. Ze creëren bureaucratie, omdat ze binnen die bureaucratie makkelijker geld kunnen sluizen naar een bepaalde lobbygroep of een bestuurder zelf. Bestuurders kunnen dus zelf een actieve rol spelen in het misbruiken van hun informatievoordeel. Er ontstaan allemaal vormen van corruptie.

Private regulering:

Tot nu toe spraken we over overheidsingrijpen. We gingen eigenlijk al verder dan publieke regulering, namelijk belastingen en aansprakelijkheidssystemen. **Private regulering** omvat de certificering, private normen en standaarden, zelfregulering en maatschappelijk verantwoorde ondernemingen.

De **CAO**, zoals wij ze kennen, is een unieke combinatie van publieke en private regulering. Uiteindelijk zal de gemaakte afspraak formeel vastgelegd worden, waardoor het een juridische status krijgt. Er zitten mensen van de private, publieke en juridische sector aan tafel om zo'n overeenkomst op te stellen.

We kunnen verschillende voordelen noemen van private regulering:

- Er is veel specifieke kennis bij betrokken;
- Private partijen hebben informatie over hetgeen dat gereguleerd moet worden;
- Er wordt draagvlak gecreëerd;
- Er zijn lagere kosten als de zelfregulering wordt nageleefd
- Er is veel flexibiliteit van zelfregulerende instanties.

Er zijn natuurlijk ook nadelen. Al deze nadelen vloeien voort uit public choice perspectief. De handhavings- en sanctiemogelijkheden zijn beperkt. Er kunnen alleen disciplinaire sancties worden opgelegd. Vanuit niet-economisch perspectief is de democratische legitimiteit beperkt. Juist omdat het minder flexibel is en omdat het door een beroepsgroep wordt opgesteld, hebben we niet de toets door de volksvertegenwoordiging.

Regulering vs. aansprakelijkheidsregels:

Econoom Steven Shawell heeft vier criteria naar voren gebracht om te bepalen of regulering beter is, of dat het maken van aansprakelijkheidsregels geschikter is in een bepaalde situatie. Als er een negatief extern effect is, welk middel werkt nu beter, aansprakelijkheidsregels of regulering? We kijken eerst naar de kenmerken van regulering en aansprakelijkheidsregels.

Aansprakelijkheidsregels:

- Werken indirect (claim heeft een preventief effect);
- Private partijen nemen het initiatief (zij dienen de claim in);
- Handhaving door middel van privaatrecht.

Regulering:

- Wijzigt rechtstreeks gedrag;
- Onafhankelijk van eventuele schade;
- Handhaving gebeurt door middel van strafrecht en bestuursrecht

Alleen aansprakelijkheid is dus een beetje riskant. Aansprakelijkheidsregels werken namelijk indirect en je bent afhankelijk van het initiatief van de private partijen. Regulering is stabiel. Dit was zoals we zagen onafhankelijk van eventuele schade. Maar welke criteria spelen hier een rol bij? Er zijn vier criteria die deze keuze tussen regulering en aansprakelijkheid in hoge mate bepalen:

- Beschikbare kennis: wie kan de benodigde informatie krijgen tegen de laagste kosten? Wat is de kans dat een boom op een huis valt en wat is de bijbehorende schade. Het zal vaak zo zijn dat private partijen veel meer informatie hebben. Dit pleit voor aansprakelijkheidsregels.
- Insolventierisico: Dit pleit meer voor regulering. Soms kan het voorkomen dat private partijen niet de grote schade kunnen betalen. Ze zouden niet veel zorg betrachten omdat ze toch nooit de schade kunnen betalen. Aansprakelijkheidsregels zouden leiden tot een laag zorgniveau. Je moet dus geen monetaire sancties hebben. Bovendien kan een verzekering een insolventierisico verlagen. De verzekeraar zorgt dat hij goed kan monitoren wat er allemaal gebeurt.
- Wel/geen dreiging rechtszaak: De schade is vaak verspreid over veel slachtoffers en er is meestal schade aan gemeenschappelijk eigendom. Daarnaast bestaat er vaak een lange periode tussen oorzaak en gevolg. Het causaal verband is vaak moeilijk te bewijzen. De dader is inmiddels buiten bedrijf. Aansprakelijkheidseffecten kunnen de negatieve externe effecten niet genoeg reguleren. Er wordt dus meer gepleit voor regulering. Aansprakelijkheid kan niet als preventief middel werken.
- Administratieve kosten: Een aansprakelijkheidssysteem zorgt voor publieke uitgaven van rechtbanken en private kosten van tijd en griffierechten. Er wordt daarom meer gepleit voor aansprakelijkheidsregels

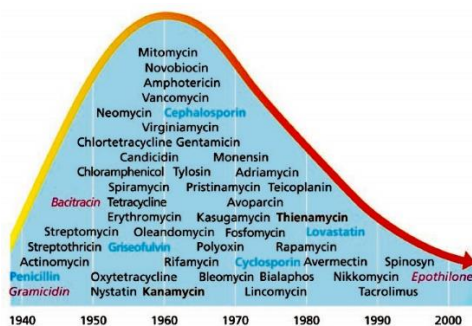
Een combi van aansprakelijkheidsregels en regulering is vaak efficiënt. Handhaving van regulering is vaak verouderd en lastig te handhaven. Aansprakelijkheidsregels kunnen vaak ter compensatie worden gebruikt.

HC 14, 21-03-2018, Responsiecollege

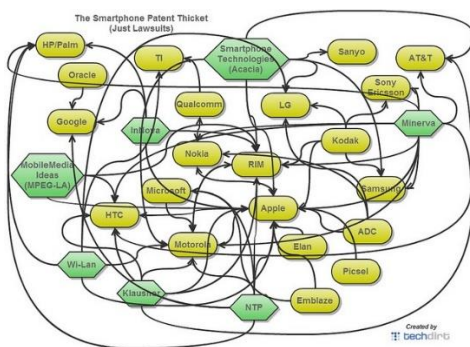
Octrooien (HC 4):

Producenten krijgen **octrooien** om dynamische efficiëntie te kunnen bereiken. Octrooien bieden bescherming voor bedrijven om een product uit te vinden en dit op de markt brengen. Het draait er om of het bedrijf in staat is om baten te krijgen. Een octrooi is een instrument om de intellectuele eigendom te beschermen.

Wat we hieronder zien, is een octrooi van medicijnen. Het is heel duur om medicijnen te ontwikkelen. We zien veel jaren waarin bedrijven wel een prikkel hadden om te investeren. Maar de laatste jaren zijn er minder investeringen gedaan om medicijnen te ontwikkelen (zie afbeelding hieronder). De baten die je door zulke dure medicijnen krijgt, gaan om laag omdat de medicijnen vaak op een gegeven moment resistent worden, zoals antibiotica. Het is dus niet meer aantrekkelijk om ze te ontwikkelen, omdat de baten omlaag gaan. Er is daarnaast veel concurrentie. De overheid moet dus over het volgende nadenken: is een octrooi nog wel voldoende voor de medicijnenmarkt en is een bescherming van een eigendomsrecht nog wel voldoende?

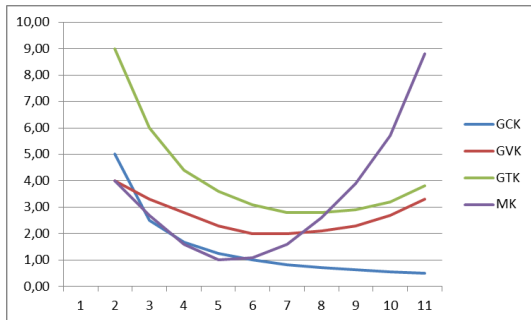
Bedrijven gebruiken octrooien niet alleen voor één ontwikkeling. Maar proberen heel veel octrooien in de markt te gooien om hun bedrijf te beschermen. Als je één groot octrooi hebt kun je die heel goed toepassen, maar het is beter dat je meerdere octrooien hebt (zie afbeelding hieronder). Niemand kan dan jouw uitvinding namaken. Er wordt een belemmering opgebouwd door de octrooien. Ieder bedrijf wil de beste en de mooiste zijn en graag op de markt blijven. Daarom kopen bedrijven graag octrooien. Maar wat zijn de baten voor de maatschappij hiervoor?

Consequenties van markten voor de maatschappelijke welvaart (HC 2):

De **marginale kosten curve** snijdt de gemiddelde variabele koten en de gemiddelde totale kosten in zijn minimum (zie afbeelding hieronder). Daarnaast gaat de marginale kosten curve door het gemiddelde van de gemiddelde constante kosten curve. Je wilt dat de MK gelijk is aan de gemiddelde totale kosten. Zolang de marginale kosten curve onder de gemiddelde variabele kosten komt, draai je verlies. Dan kun je beter stoppen. Als je beneden je variabele kosten komt te zitten is het niet verstandig om te blijven

produceren. Als je tussen de gemiddelde totale kosten en de gemiddelde variabele kosten curve zit, kun je beter niet produceren omdat je dan meer verliest leidt dan wanneer je niet zal produceren.

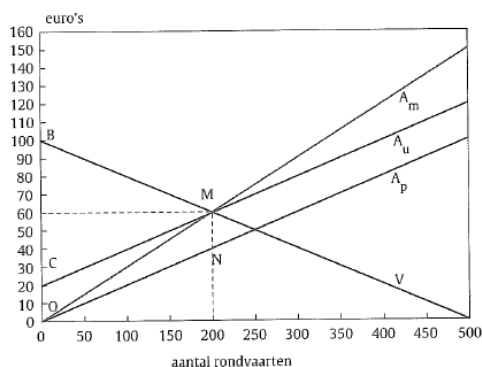
College professor Philipsen (HC 13):

Het gaat altijd om de vraag zijn er marktfalen? Hoe moet je het recht beïnvloeden om de juiste prikkels te hebben? Hoe kun je dit reguleren? Je krijgt altijd met aspecten te maken die een niveautje hoger zijn, zoals: doet de Europese commissie het wel goed? Maar zij hebben hun eigen agenda, dus dit zal niet tot vele problemen leiden. Je moet altijd een goede reden hebben voordat je interfereert in een markt. De kern van het verhaal van professor Philipsen was eigenlijk: Is regulering altijd goed? De regering verspilt veel geld door lobbyen en rent seeking, omdat ze hun macht willen vergroten of geld aan bepaalde belangengroepen geven.

Uniforme heffing (HC 12):

Je wilt niet meer dan 200 eenheden aan rondvaarten produceren omdat de marginale kosten dan meer zijn dan de heffing. De grootste winst kan worden behaald bij 200 rondvaarten. De vraagcurve snijdt dan namelijk de A_u lijn.

Figuur 8.5 Uniforme heffing

Tragedy of the commons (HC 2):

Een **dominante strategie** wil zeggen dat een bepaalde speler kiest voor een bepaalde strategie, ongeacht wat de andere spelers zullen doen. Voor een hele lange tijd zullen alle spelers die kiezen voor de dominante strategie, gaan uitbreiden. Dit zorgt voor een overexploitatie van de mogelijkheden in de maatschappij. Overinvestering op de markt ontstaat omdat elke exploitant zoveel mogelijk wil produceren. Daarom leidt individuele rationaliteit tot collectieve irrationaliteit.

Coase-theorema wil zeggen, dat als er mogelijkheden zijn tot onderhandelen en de kosten zodanig laag zijn dat er geen relevante transactie kosten zijn, je dan altijd een efficiënte uitkomst krijgt. Wat hiervoor nodig is, zijn eigendomsrechten. We kunnen op die manier altijd pareto verbeteringen verwachten. De efficiëntie zal dus altijd gewaarborgd worden als mensen met elkaar kunnen onderhandelen.

Arrest van de NAM:

Het arrest van de NAM gaat over de probleemstelling van gaswinning in Groningen in grote lijnen. Het rechtseconomische wat je hiervan moet onthouden is: we willen zoveel mogelijk baten en de kosten voor de maatschappij minimaliseren. Deze kosten zijn vooral de zorgkosten en de kosten voor het slachtoffer. Krijgen we met deze prikkels, die gezegd worden door het hof, een minimalisering van de externe kosten (zorg en schade slachtoffer)? Nee dit krijgen we niet.